

چرا کیفیت پژوهش تقلیل یافته است؟

ویرایش اول، شهریورماه ۱۳۹۴

این راهنما به دلایل کاهش کیفیت پژوهش در دانشکده‌های مهندسی کشور می‌پردازد. البته ممکن است این ایراد گرفته شود که آیا از ابتدا برنامه‌ای منسجم برای ارائه پژوهش با کیفیت بوده است که به آن عمل نشده است یا آن که کیفیت قبلی، اصطلاحاً خودجوش بوده است؟ بحث در این خصوص، خارج از گنجایش نوشتار حاضر است. بعلاوه در اینجا تنها به مواردی اشاره می‌شود که حساسیت برانگیز نبوده و قابل بیان باشد.

- پژوهش نیاز به آموزش پژوهش، توان علمی، تأمین مالی، صبر، انگیزه و علاقه دانشجو و سرپرستی آگاهانه استاد راهنما دارد. هر پنج پیش‌نیاز مذکور کم‌رنگ شده است که در خصوص هر کدام باید برنامه‌ای منسجم، گام به گام و تشویقی تدوین نمود.
- عدم تبیین جایگاه واقعی پژوهش در نزد مدیران ارشد و برنامه‌ریزان و به تبع آن عدم برنامه‌ریزی صحیح و منسجم و تشدید مشکلات و متعاقباً ذهنیت منفی بیشتر نسبت به آن، عدم جهت‌دهی صحیح بخش عمده پژوهش‌های صورت گرفته در راستای نیازهای کشور، تجاری‌سازی و درآمدزایی و متعاقباً عدم تأمین مالی در شأن پژوهشگر و نمایش شاخصهای آماری کمی بجای کیفی، از اهم دلایل کاهش کیفیت پژوهش محسوب می‌شود. پژوهش‌های عملی که بیشتر نیاز کشور را برطرف می‌کند، نیاز به امکانات، تجهیزات و آزمایشگاه دارد.
- افزایش ورودی دانشگاه‌ها در مقطع کارشناسی‌ارشد و موظف کردن کلیه دانشجویان ارشد به ارسال (یا دریافت پذیرش) مقاله در نشریات علمی-پژوهشی برای دفاع از پایان‌نامه یا فارغ‌التحصیلی سبب افت کیفیت پژوهش شده است. اختصاص بخش قابل توجهی از نمره پایان‌نامه به مقاله شاید راهگشا باشد. در این خصوص باید راه حل میانه‌ای توسط خبرگان دانشگاهی با رعایت تمامی جوانب پیشنهاد شود.
- توصیه می‌شود دوره آن دسته از دانشجویان ارشدی که علاقه یا توانایی کافی در پژوهش ندارند، به آموزش محور تغییر یابد. متأسفانه دوره آموزش محور (دوره کارشناسی ارشد بدون پایان‌نامه) از سیستم آموزشی عملاً حذف شده است.
- کاهش تعداد واحدها و طول دوره که بخاطر کمبود اعتبار مالی، خوابگاه و ... اتخاذ شده است، در افت کیفیت پژوهش مؤثر بوده است.
- با اتخاذ سیاستهای دستوری نمی‌توان کیفیت پژوهش را افزایش داد.
- عدم برگزاری کلاس روش تحقیق در دانشکده‌های فنی در یک سیلابس جامع در طول یک ترم کامل (چرا که با افزایش تعداد دانشجویان ورودی، اساتید فرصت نمی‌کنند که برای تک‌تک دانشجویان کلیه موارد را بازگو کنند)، عدم تسلط شایسته اکثر اساتید جوان فارغ التحصیل داخل به روش تحقیق (چرا که چنین درسی را خود نگذرانده‌اند)، عدم آشنایی دانشجویان به مصادیق سرقت علمی و ادبی، تشدید مشکلات مالی- معیشتی دانشجویان تحصیلات تکمیلی بویژه دانشجویان دکتری در سالهای اخیر،
- عدم (یا کاهش) حمایت مالی شایسته از دانشجویان دکتری تمام وقت،
- عدم درک صحیح بعضی از مدیران صنایع و سازمانها از کنفرانسهای علمی و مسابقه در برگزاری کنفرانسهای نمایشی،
- عدم اعمال امتیاز صفر (یا حتی منفی) برای مقالات کنفرانسهای غیرمعتبر داخلی خارج از انجمنهای علمی در هیأت‌های ممیزی دانشگاه‌ها؛ هنگامی که دانشجویی مقالات بی‌کیفیتی را در کنفرانسهای داخلی و بعضاً در نشریات علمی-پژوهشی مشاهده می‌کند، استاندارد خود را پایین آورده و حتی به استاد خود می‌گوید که چرا شما این قدر سخت می‌گیرید؟
- عدم منع برگزاری کنفرانسهای فوق‌الذکر توسط مراجع ذی صلاح و حتی بعضاً حمایت از برگزاری آنها،
- تشدید مشکلات مالی اساتید، متعاقباً کاهش فرصت مطالعه مقالات جدید و بروزرسانی خود ... تا پایین آمدن کیفیت داوری مقالات،
- توجه عملی کمتر به کیفیت دوره دکتری و برطرف کردن مشکلات و موانع و در عوض، سعی در افزایش کیفیت به صورت دستوری،
- عدم اتخاذ سیاستهای تشویقی گام به گام در دانشگاه‌ها و هیأت‌های ممیزی، اصرار هیأت‌های ممیزی در تعداد زیاد مقالات مشترک اساتید با دانشجویان. توجه این که بخش زیادی از دانشجویان کارشناسی‌ارشد، توان اتمام یک پژوهش با کیفیت در طول مدت یک سال را ندارند.
- کاهش سطح داوری در اکثر کنفرانسهای داخلی و رقابت بر سر آمار افزایش تعداد مقالات،
- داوری اکثر داوران داخلی حاوی هدایت صحیح نویسندگان مقالات نیست و اکثر اساتید جوان هم تجربه کافی در این خصوص ندارند.
- کوتاهی دانشگاه‌ها در ثبت نام گروهی (برای دانشجویانی که مقاله ندارند) در کنفرانسهای معتبر داخلی انجمنهای علمی و متعاقباً عدم ایجاد انگیزه و تشریح مزیت‌های انجام یک پژوهش با کیفیت برای این دانشجویان؛ حتی بعضی از کنفرانسهای داخلی انجمنهای علمی با تخفیف ویژه و یا حتی رایگان با این موضوع برخورد می‌کنند و دانشگاه‌ها تنها باید وسیله ایاب و ذهاب تدارک بینند و اطلاع‌رسانی کنند.
- عدم توجه به بکارگیری سیستماتیک دستیار آموزشی (با استفاده از دانشجویان دکتری) و تأثیر آن در ارتقاء توان علمی دانشجو،

شایان ذکر است که موارد فوق بعضاً در بهبود شاخصهای دیگر نقش داشته‌اند؛ اما تأثیر آنها در کیفیت پژوهش، منفی بوده است. البته در کل، مفید بودن یک سیاست باید توسط مجموع وزنی کلیه شاخصها سنجیده شود.

تنظیم: قاسم حیدری‌نژاد - سید حمید جلالی نائینی